

Grünvald Alexandra

Gustav Klimt könyvtárosa lettem

Gyakran kérdezik tőlem, hogyan és miért lesz az ember könyvtáros. Bizonyára több fiatal kollégám ismeri az érzést, amikor egy bemutatkozás során elmeséli, hogy könyvtárban dolgozik, s kicsit megmosolyogva a tényt megkérdezik: Akkor te biztosan nagyon szeretsz olvasni, ugye? Valójában igen. Szeretek olvasni. Hogy emiatt választottam-e a könyvtáros szakmát? Igen. Valóban, 18 éves koromban nem tudtam más alapján behatárolni és elképzelni a **jövőképemet, így jelentkeztem a Pécsi Tudományegyetem informatikus könyvtáros szakára**. Aztán az élet úgy hozta, hogy tanulmányaim végeztével éveken keresztül nem dolgoztam könyvtárban – sőt még könyvek közelében sem. Sokan nem értették, miért is tanultam azt, amit tanultam, de én sosem felejtettem el a céljaimat, és erre koncentrálni, hosszú utat bejárva lettem a bécsi Belvedere Múzeum könyvtárosa.

Kastélykert, Belvedere, Bécs

Az egyetem befejezése számomra kicsit kacskaringósabb utat jelentett, mint szaktársaimnak, mivel tanulmányaim befejezése előtt alig pár hónappal egy olyan lehetőséggel találtam szembe magam, melynek megragadását a mai napig életem legjobb döntéseként tartom számon. Megtudtam, hogy a PTE KPVK és egy németországi főiskola (Hochschule Zittau/Görlitz) együttműködése révén lehetőségem nyílik kettős (*dual degree*) diplomát szerezni. A kihívás ugyan egy pillanatra elgondolkodtatott, végül mégis egyfajta pozitív **jövőképét rajzolt ki a fejemben, így örömmel vágtam neki a nagy kalandnak. Mivel korábban Erasmus-ösztöndíjasként már megismerkedtem Kelet-Németország festői kisvárosával, ismerősként tértem vissza Görlitzbe, és minden erőmmel arra koncentráltam, hogy megszerezsem mester szakos diplomámat kultúra és menedzsment szakon. Elsősorban az idegennyelvi fejlődésemre koncentrálni mentem Németországba, ahonnan másfél év múlva kettős, **német-magyar diplomával tértem haza, elsőként végezve német hallgatótársaim előtt a szakon.** Minderre azért is vagyok büszke, mert hatalmas kihívást rejtett magában a rendszer, miközben nem szabadott megfélemlítenem az otthon félbehagyott – és párhuzamosan befejezendő – tanulmányaimról sem, amihez a szinkronban két nyelven megírt szakdolgozat leadása és a két intézményben történő államvizsgán való helytállás volt a teljesítendő elvárás.**

Tanulmányaim sikeres lezárása után természetesen számomra is elkezdődött a **nagybetűs** élet és a munkakeresés folyamata. Bizton állíthatom, sok külföldön élt és tanult társam ért velem egyet abban, hogy gyakran nagyon nehéz több év kintlét után az otthoni körülményekhez alkalmazkodni, és Magyarországon pozitív **jövőképét kialakítani ön**magunkban. Pár hónap után én is tudtam, számomra az igazi kihívást továbbra is egy idegen ország jelenti. A célom az volt, hogy felvételt nyerjek egy német nyelvű könyvtárba, ám gyakorlat híján Magyarországról jelentkezve, ez nem volt más, mint szintiszta vágyálom, amelynek megvalósítása szinte lehetetlennek tűnt.

Szerencsére a sikertelen jelentkezések nem különösebben szegték kedvemet, inkább motiváltak, mégpedig abba az irányba, hogy kitaláljam, hogyan sikerülhet mégis elérnem a kitűzött célomat. Két dolog volt számomra egyértelmű: a meghirdetett állásokra jelentkezni külföldről kell – nem pedig Magyarországról –, és minden további előrelépéshez elsősorban anyagilag stabil talajt kell magamnak teremtenem. Mérheterlenül hálás vagyok a szüleimnek és családomnak, akik támogatták a külföldi tanulmányaimat, de 25 évesen szerettem volna már egyedül, magamnak megteremteni a jövőmet.

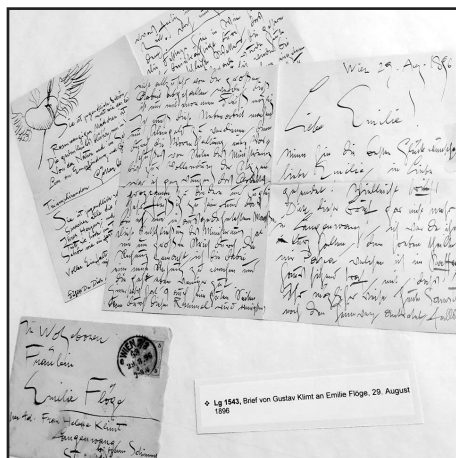
Sokan ismerik a teóriát: ha külföldön szeretnél dolgozni, egy utat kövess, menj el szezonban mosogatni. Nos, az én önerőből való külföldre menetelem mindössze annyiban volt más, hogy a testvérem hosszú évek óta szakácsként él és dolgozik Ausztriában. Tudtam, hova megyek, tudtam, mit fogok csinálni, ismertem az embereket, szerettem a hegyeket, amelyek vártak rám – még akkor is, ha a diplomáimmal felszolgálnom és mosogatnom kellett. Vorarlbergben nemcsak a fizikai munka előnyeit és hátrányait ismertem meg, hanem egy harmadik idegen nyelvet is megtanulhattam, melynek a némethez, hiába osztrák tartomány, az égvilágon semmi köze sincsen. Három szezon volt a **kitűzött célom**, és pontosan ennyit is töltöttem ott, majd ismét Magyarországon találtam magam – immáron anyagi biztonsággal a hátam mögött. Innen pedig újra csak egy célom volt, visszajutni Ausztriába, s amennyiben lehetséges, elhelyezkedni egy könyvtárban, de úgy gondoltam, bármilyen irodai munka megteszi kezdésnek. A célom az előrelépés volt.

Mivel vorarlbergi jelentkezéseim nem voltak célravezetőek, ismét Magyarországról kellett megpróbálnom, ám ezúttal már sokkal nyitottabban álltam a dolgokhoz. Ha hívtak állásinterjúra, azonnal pakoltam és mentem. Általánosságban elmondhatom, hogy mindenhol azzal a kérdéssel kezdték az interjút, hogy miért dolgoztam az egyetemet követően Vorarlbergben felszolgálóként. Hamar rájöttem, ez több mint figyelemfelkeltő, és őszinte válaszaim legtöbbször pozitív elismerést váltottak ki, ami kulcs lett a megfelelő munka megtalálásában. Noha könyvtárakban is voltam állásinterjún, könyvtáros tapasztalat híján nem kaptam ott munkát, de egy bécsi ingatlan irodában igen. Aki hallott már a bécsi magyar munkaerőpiacról, tudja jól, hogy meglehetősen sokan vagyunk ebben a városban. Az osztrák főváros közelsége sok magyar honfitársamnak csábító, rengetegen ingáznak, hiszen a **fővárosi ingatlanárak bizony retentő borsosak. Egy évig dolgoztam asszisztensként az irodában, rengeteg tapasztalatot gyűjtve a várossal és a bécsi emberekről.** Miután alapjaiban kiismertem már magam és tudtam, milyen lehetőségek állnak előttem, léptem, és immáron osztrák lakcímmel szerencsét próbáltam. Mivel irodai munkahelyemtől megváltam, **sürgetővé vált a számomra megfelelő munka megtalálása. A munkakeresés folyamata** azonban merőben megváltozott, egy hónap alatt hetente két-három állásinterjún voltam – így nagyon gyorsan találtam több munkalehetőséget is, melyeket azonban kis gondolkodás után elutasítottam, amennyiben egy kis apróság is elbizonytalanított. Egyszer az életben végre a szívemre hallgattam, és úgy döntöttem, csak olyan munkát fogok már vállalni, amely méltó az elvégzett tanulmányaimhoz.

Az utolsó pillanatban kaptam egy telefonhívást – amikor már majdnem elvállaltam egy állást a bécsi Madame Tussauds Múzeumban –, állásinterjúra hívtak a Belvedere Múzeum könyvtárába, ahova akkoriban vakon jelentkeztem. Egyszerűen csak elküldtem az önéletrajzomat, sokadjára, hiszen többször is jelentkeztem már, korábban azonban sikertelenül. A lehetőséget megkaptam, az interjú szerencsére nagyon jól sikerült. Az állás azonban „csak” egy gyakornoki állás volt, nem fizetett túl jól, gyakorlatilag az albérletem ára is alig jött ki belőle. Én mégis úgy döntöttem, elvállalom a munkát. A sors fintora, hogy azon a napon, amikor mindez történt, behívtak az osztrák nemzeti könyvtárba is állásinterjúra. Természetesen elmentem, hiszen az nem gyakornoki vagy részmunkaidős állás lett volna, de tapasztalat híján sejtettem, hogy nem fognak felvenni. Így pár nappal később megkezdtem hat hónapos gyakorlatomat a galéria könyvtárában.

A gyakorlat hat hónapra szólt, hosszabbítási lehetőséggel. Előre jelezték, hogy a hat hónap lejártával sajnos nem tudnak munkát ajánlani. A megtakarított pénzem segítségével azonban úgy éreztem, akár egy évet is rááldozhatok arra, hogy tanuljak és tapasztalatot szerezzek egy osztrák könyvtárban, így mindenképp hosszabbítani szerettem volna a gyakornoki szerződésemet. Hamar realizáltam, hogy ahova kerültem, több mint egyszerű könyvtár. Büszkén mondhatom, hogy Ausztriában egyedülálló az olyan kutatóközpont, mint amilyen a Belvedereben található. A múzeum ma Ausztria egyik legjelentősebb művészeti gyűjteményét öleli fel, de a kutatóközpont önmagában is különleges. Magába foglal egy könyvtárat, archívumot, külön kép- és videóarchívumot, reprodukciós részleget és a digitalizációs folyamatok egy része is itt megy végbe. Megtalálhatóak itt Gustav Klimt kézzel írott levelei, Egon Schiele festményeinek útjait igazoló dokumentumok és még számtalan olyan kincs, amely a múzeum és az osztrák művészet történetét hivatott igazolni. Mi, könyvtári dolgozók ebben a modern kutatóközpontban vagyunk a múzeum

hátterereje, belőlünk táplálkozik minden dolgozó, akik a múzeumban megrendezett kiállításokkal és kultúráközvetítéssel foglalkoznak.

Gustav Klimt levelei Emilie Flöge-nek, 1896. augusztus 29.

Amikor megkezdtem munkámat a könyvtárban, az első dolog, amivel szembesülnöm kellett, hogy a fő feladatomban a könyvek katalogizálása lesz majd, mégpedig az új angol-amerikai katalogizálási szabályzat, az RDA szerint. Bizonyára alig akad olyan könyvtáros, aki ne hallott volna az elektronikus dokumentumok elterjedésének köszönhetően létrejött új irány, az RDA katalogizálási módszer úttöréséről, bár használatával, úgy gondolom, a legtöbbben még nincsenek tisztában. Bevallom, bár másfél éve használom nap mint nap, még számomra is sok megválaszolatlan kérdést rejt a rendszer.

Most azonban el is árultam magam, másfél éve dolgozom már a könyvtárban. Fél év kemény munka és tanulás után ugyanis felvételt nyertem, és immáron mint állandó munkatárs, teljes munkaidőben gondozom a könyvtári állományt. Gyakorlatom kezdetén egy osztrák állami intézményben magyarként helytállni azt jelentette, hogy 150%-ot kell nyújtanom. A tökéletes nyelvtudás elengedhetetlen, ezért is vagyok a mai napig annyira hálás a németországi tanulmányaimért – emellett természetesen az angol is kötelező, hiszen itt az angol az idegen nyelv. Emellett a magyar sem különösebb hátrány, derült ki később, miután egy egész polcnyi magyar könyv várt rám, melyeket rekatalogizálnom kellett – ennek ugyanis korábban senki sem akart nekiállni.

Mára túl vagyok másfél évnyi munkatapasztalaton, egy három részből álló RDA-továbbképzésen, egy igazgatóváltáson, számtalan kiállításon és egy új keresőmodul teljeskörű bevezetésén, melyet kollégáimmal rengeteg energiával adaptáltunk az elmúlt évben kutatóközpontunkban. Számomra ez a munka több mint munka, kihívás nap mint nap és a legnagyobb álmom megvalósulása is egyben.

Egy múzeum könyvtára önmagában is sajátos. A mi könyvtárunk 1985 óta nyilvános, nem kölcsönző szakkönyvtárként működik. Könyveket kizárólag az intézményben dolgozó munkatársaknak kölcsönzünk, de ők sem vihetik kötetünket haza, csak irodai használatra kapják meg őket – ez pedig az állandó információáramlás miatt nagyon fontos. Ezeknek a könyveknek, szaklapoknak és egyéb dokumentumoknak helyben használhatónak kell lenniük, és mindig a házban dolgozó kurátorok rendelkezésére kell állni-

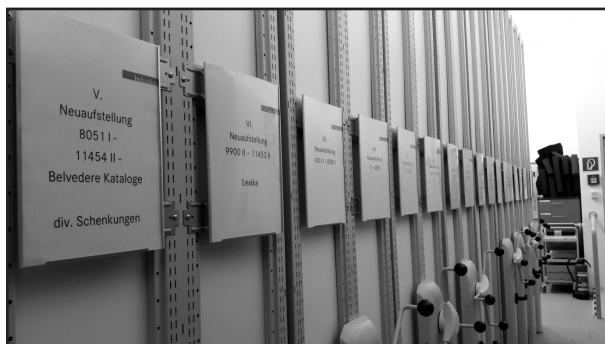
uk. A könyvtár látogatói elsősorban művészettörténetet tanuló egyetemisták, illetve más múzeumok dolgozói és kutatói, összességében igen színes internacionális közeget segítenk munkájukban. Állományunk körülbelül 130.000 dokumentumból áll. Az állomány elsősorban az intézmény saját kiadványait, más múzeumok kiállítási katalógusait, osztrák művészekkel és művészettel foglalkozó monográfiákat, szaklapokat, elektronikus dokumentumokat foglal magában. A múzeum saját kiállításai során minden egyes alkalommal katalógust jelentet meg az intézmény, ezekből a könyvtár 5 példányt kap, amennyiben pedig több nyelven kiadott katalógusról van szó, egy-egy kiállításához kapcsolódóan akár 10-15 példány is érkezik állományunkba.

Az én feladatkörömben a könyvtárközi kölcsönzés, a beérkező dokumentumok katalógizálása, a digitalizálási folyamatokhoz szükséges dokumentumok előkészítése, a digitalizált dokumentumok digitális könyvtárunkba való feltöltése, az általános raktárgondozás, illetve az olvasószolgálat és azzal szorosan együtt járó szakirodalom keresés és szolgáltatás tartozik. Könyvtárunkban jelenleg hárman dolgozunk, a kutatóközpontban pedig egy tizenöt fős csoport működik együtt. Állományunkat vásárlás, ajándék, csere és kötelespéldány révén gyarapítjuk, s évente körülbelül 7-800 dokumentum kerül újonnan könyvtárunk tulajdonába.

Bár sokan úgy gondolják, hogy a Belvedere Múzeum két kastélyból áll (Alsó- és Felső-Belvedere), ez így azonban nem teljesen igaz, hiszen a kastély egykori építője és tulajdonosa, Savoyai Jenő herceg téli palotája Bécs híres bevásárló utcáján, a Kartner Strassen szintén a múzeum szerves részét képezi (sajnos a jelenlegi állás szerint csak ez év végéig), illetve 2011 óta az 21er Haus modern művészetet befogadó háza is a Belvedere része. Könyvtárunk emiatt a művészet minden területével foglalkozik, a középkortól napjainkig. A fő gyűjtőkörünk az osztrák művészet, valójában azonban a művészet minden területe fontos szerepet játszik a mindennapjainkban. Nem állítok valótlan azzal, hogy Gustav Klimt neve és munkássága nálunk minden egyes nap terítékre kerül, hiszen szinte minden könyvben megtalálható a híres osztrák művész. Emiatt személyes kötődésem az osztrák művészet e kiemelkedő alakjával mára igazán elmélyültnek és sokrétűnek tekinthető. Korábbi kedvenc képem, a *Csóké* (eredeti címén: *Liebespaar, azaz szerelmes pár*) gyakori előfordulása pedig mára azt eredményezte, hogy Klimt kiszorult kedvenc művészeim toplistájáról. Cserében azonban annyi más fantasztikus művészt és művészeti irányt ismertem meg ez idő alatt, hogy elmondani sem lehet. Beleszerettem Egon Schiele groteszk világábrázolásába, ott voltam Ai Weiwei mindent elsöprő sikerénél a múlt év nyarán, amikor a kiállítás megnyitón egy gombostűt sem lehetett leejteni, naponta megbotránkozott a bécsi akcionizmus kifejezőereje és minden vágyam látni Gotthard Helnwein fantasztikus munkásságát élőben is. Klimt esetében pedig azért drukkolok, hogy az Adele-képek egyike egyszer még kiállításra kerüljön nálunk.

Visszatérve könyvtárosi feladataimra, számomra a katalógizálás a legkedvesebb, mégpedig az RDA mindennapos kihívásai miatt. Azok, akik művészeti könyvtárban dolgoznak, tudják, hogy az ide beérkező szakirodalom sokrétű és néha nehezen is érthető. A legfontosabb adatok hiánya egy-egy könyv esetében szinte mindennapos probléma, de előfordul olyan is, hogy egy darab szeg is a kiadott katalógus része, amelyet az RDA szabályai szerint fel kell tüntetni a katalógizálás során. Bár az RDA számomra igen pozitív irányt mutat a jövőre nézve, a nemrégiben elvégzett továbbképzések sora egyértelműen megmutatta, mennyi kérdőjel és bizonytalanság van még a rendszerben. Gyakran az

RDA-szakértők is eltérő válaszokat adnak egyes problematikus felvetésekre, kérdésekre, ami nem könnyíti meg a mi dolgunkat sem. Könyvtárunkban ráadásul az RDA-val egyáltalán nem kompatibilis BibliothecaPlus katalogizálási programot használjuk, míg az RDA inkább Aleph, illetve a jövőre való tekintettel Alma kompatibilis. Továbbá igazán nagy kihívást jelent a szabályzat állandó változása, naprakésznek kell lenni és érdemes a munkafolyamat során alkalmazni az RDA kiegészítő modulját, az RDA-Toolkit-et (amely valójában az online szabályrendszer „lexikonja” (előfizetés és intézményi regisztráció után különböző könyvtári közösségek is csatlakozhatnak a felülethez), ahol minden le van írva és minden kikereshető, ha az embernek van elég ideje és türelme az információ felleléséhez. Az RDA különlegessége továbbá abban rejlik, hogy minden ország a saját szájíze szerint is alakítja a szabályrendszert, így mi nemcsak a Toolkit-ben nézünk utána a szabályok sokaságának, hanem a német szakterületre vonatkozó D-A-CH-ban is, amely Németország, Ausztria és Svájc sajátos szabályrendszerét foglalja magában. A német nyelvterületre vonatkozó változások köré azonban mára szerencsére kiépült egy professzionális fórum, blogon illetve hírleveleken keresztül lehet az ember naprakész, ez pedig csak kis odafigyelést igényel.

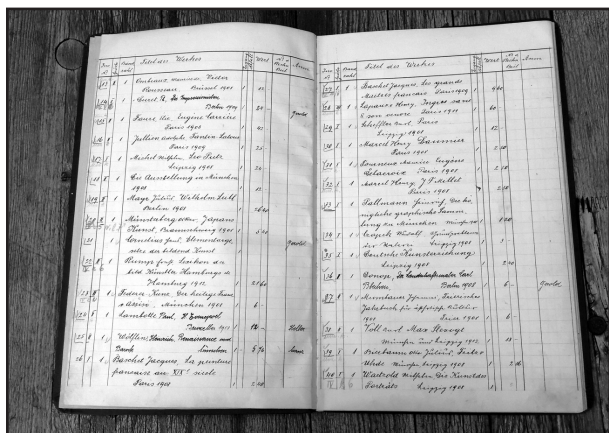

Raktár, Research Center des Belvedere, Bécs, 2017

A katalogizálás fontos része a leltári jegyzék vezetése, melyet a mai napig kézzel vezetünk, az adatbázisban való regisztrálás mellett. Az első ilyen „*Inventarbuch*” ma is megtalálható könyvtárunkban, dátumozása 1910-ben kezdődik. A könyveket gondosan őrizzük és vezetjük tovább. A katalogizáláshoz használt BibliothecaPlus program 2002 óta a könyvtár bázisa, egészen addig cédulakatalógust vezettek az itt dolgozók. Emiatt fontos része munkánknak, hogy az adatbázisban még nem regisztrált dokumentumokat utólagosan rekatalogizáljuk és kereshetővé tegyük. Mindaddig, amíg ezen könyvek katalogizálása meg nem történik, raktárunk rengeteg rejtett kincset őriz.

A digitalizálás ma már fontos feladata minden egyes könyvtárnak, amennyiben napjaink trendjeihez kíván igazodni. Nálunk elsődleges szempont, hogy a saját katalógusainkat, illetve a házzal kapcsolatos szakirodalmat online kereshetővé tegyük a digitális könyvtárunkban – ezek nagy része azonban jogi okokból csak házon belül tekinthető meg. Digitális könyvtárunk azonban folyamatosan bővül a külvilág felé is, számtalan művészettörténeti szempontból fontos kiállítás katalógus került illetve vár jelenleg is feltöltésre. Ezen katalógusok mindegyikében alkalmazható a szabadszavas keresés, képfelbontásuk és minőségük pedig első osztályú. A dokumentumok akár oldalanként, akár egészében

letölthetőek. Digitális könyvtárunkban legértékesebb katalógusaink, elsősorban a bécsi Szeccesszió Házának kiállítási katalógusait, a Miethke Galéria és a Pisko Művészeti Szalon kiadványait, múzeumunk első gyűjteményes katalógusait tartalmazza. Digitalizált kincsünk még a *Ver Sacrum* folyóirat, mely 1898 és 1903 között jelent meg Bécsben, az osztrák művészek egyesületének hivatalos orgánusaként.

Inventarbuch, első bejegyzett könyv, 1910

Az állományunkban való keresés kétféle úton valósulhat meg, az olvasó vagy az OPAC-ban indítja el a keresését, vagy pedig a legújabb innovációs fejlesztésünket, a Primo-t veszi igénybe, mely magába foglalja és egyszerre teszi kereshetővé a múzeum összes adatbázisát, beleértve az archív és e-múzeum állományát is. Az intézmény nagy hangsúlyt helyez a digitális fejlődésre, így elektronikus múzeumunk kiterjedt adatbázisa kiváló kutatói forrást biztosít az érdeklődőknek, ahogy a Primo majd egy éves integrálási folyamata is meghozta gyümölcsét, és könnyed eligazodást biztosít a honlapunkra látogatóknak. Amennyiben az olvasó már tudja, mit szeretne pontosan kézben tartani, azt felénk telefonon, e-mailben vagy akár személyesen is tudja jelezni. Olvasótermünkben a kiállításainkhoz kapcsolódó könyveink, illetve a múzeum történetével kapcsolatos dokumentumok és lexikonok szabadon használhatóak. Minden mást a raktárból emelünk ki, ami néha külön kihívást jelent még a tapasztalt dolgozó számára is. 2009 előtt ugyanis a könyvtár állományát szakterületenként, tematikus rendszer alapján állította fel, 2009 után azonban a dokumentumok már beérkezésük sorrendjében kerülnek a polcokra, és folyamatosan növekvő számjelzetet kapnak, azaz egyszerű numerus-kurrens alapján helyezzük el új könyveinket a raktárban, amely kifejezetten megkönnyíti munkánkat és az adott dokumentumok kikeresését. A könyvtárhasználat illetve az intézet használati díja 18 év alatt és Belvedere tagoknak ingyenes. Napi díjunk 2 Euro, havi olvasókártyánk 5, míg éves használati díjunk 15 Euro. Diákoknak (18 év felett) és nyugdíjasoknak éves kártyát 50%-os kedvezménnyel biztosítunk.

Olasóterem, Research Center des Belvedere, 2017

Gyakran kérdezik tőlem, hogy milyen érzés az osztrák főváros közepén álló barokk kastélyépület és annak csodálatos kertje mellett található könyvtárban dolgozni. Mindig azt válaszolom, hogy nagyon hálás. Hálás vagyok azért, hogy itt lehetek, és azért is, hogy 18 évesen helyesen döntöttem, és a nyelveket mindig is kifejezetten fontosnak tartottam tanulmányaim során. Hálás vagyok egykori tanárainknak, professzorainknak, akik megmutatták számomra a helyes utat, és támogattak egykor a Németországhoz kapcsolódó döntésemben, illetve megalapozták tudásuk átadásával a jövőmet.

Nem feladatom a jövő könyvtárosait arra biztatni, hogy hagyják el Magyarországot. Ugyanakkor tudom, hogy rajtam kívül is vannak olyan diákok és pályakezdő könyvtárosok, akik igenis kíváncsiak arra, hogyan működik egy könyvtári intézmény a határon túl. Nekik csak azt tudom mondani, érdemes kipróbálni magukat ezen a téren is, amihez a nyelvtudás az első és legfontosabb, amellett pedig az elhivatottság, az alázat és a kitartás viheti előre az embert. Fontos, hogy mindig hűek legyünk a kiválasztott célunkhoz – amely, végül is, bárhol a világban elérhető.

Az olvasóteremben. Előtte Klimt-kiállítási katalógusok

Jegyzet

További információkkal szolgál könyvtárunk honlapja: https://www.belvedere.at/bel_de/forschung/bibliothek